

ШКОЛСКИ ГЛАСНИК

ЛИСТ ЗА ШКОЛУ И УЧИТЕЉЕ

Бр. 5.

У Новом Саду, 15. марта 1909.

Год. II.

САДРЖАЈ: Нова наставна основа мађ. језика и наше школе, од Јов. Искруљева, учитеља вежбаонице, Сомбор. — Учитељи и хигијена од др. Лазе Марковића, Н. Сад. — Предавања за увод у експерим. педагогију од др. Мојмана, превод др. П. Радосављевића — Учитељство: Одлуке учит. скупштине у Србији. — Учитељска колонија на острву Рабу, од М. Хајниа. — Из Школске Самоуправе: Нова наставна основа за мађ. језик. Две наредбе ЕШО бачког, поводом нове Наст. Осн. — Практичне обраде: Лекција из мађ. језика за I. р. од Д. Ружића, учитеља, Н. Сад. — Важније мере, тегови и новци, од Т. Костића. Преглед књига: Antua Cuvaj. Grada за povijest školstva kraljevinâ Hrv. i Slavonije, књига II, приказ од др. П. Радосављевића. — Белешке. —

Нова наставна основа мађ. језика и наше школе.

Јован Искруљев, учитељ вежбаонице. — Сомбор. —

(Свршетак.)

Тачке које засецају у живот наших школа и будућност нашег учитељства јесу ове:

1. Нека се виша школска власт постава за добро упутство и убедливе за предавање мађарског језика.

2. Нека се што пре пропише нова наставна основа за све наставне предмете и распише стечај за израђивање нових уџбеника.

3. Нека се држе курсеви, на којима би се учитељима показао нов начин предавања мађ. језика.

4. Нек се учитељству скине онај терет који му је неправедно наваљен.

5. И нека се наше учитељство према своме огромном раду награди, ако не боље, а оно бар као учитељи државних школа.

Почећу све ове тачке и детаљније да расправљам. Прва тачка говори о упутству и уџбеницима. Упутство прикључено новој наставној основи препоручује директан метод при предавању мађ. језика. Па заиста, овај је начин много подеснији и zgodнији од старог Стоб-вљевог начина превађања.

Ја у вежбаоници практикујем овај начин и могу слободно рећи, да се овим начином десет пута већи успех може постићи по старим начином превађања.

Главни принцип овог директног поступка јесте тај, да дете учи скроз језик онако,

како га је мати учила да говори. Зато се зове још и природан поступак.

Све могуће речи, радње, особине појединих предмета треба деци показати које у оригиналу, које сликом, мимиком или приликом излета. Дакле у највећој мери треба да је заступљена очигледност. По овом методу треба да је израђено ново упутство. Осим упутства потребни су као парче хлеба нови уџбеници за мађарски језик. Они морају обухватати сво оно градиво, које се при разговору има прећи; они морају бити удешени по најновијим захтевима, а особито илустрацијом украшени.

Саветно би било да се наша највиша власт што пре постара о састављању таквих уџбеника. По старим уџбеницима није могуће радити; а 1910. год. није далеко. Пожуримо се са расписивањем стечаја за писање оваких уџбеника док је време, да се касније не кајемо.

Друго важно питање гласи: да се што пре пропише нова наставна основа за све предмете.

Чудим се, да о новој наставној основи — за ових последњих година — није нико ни речи проговорио. Саветно би било да се отштампа цео напрт нове школске основе (који је анкета саставила и поднела Школском Савету на одобрење), да би се

могло и са стране учитељства утицати на њено дотеривање, јер „више очију више виде, више глава више знају.“

Бићу тако слободан да у кратким тезима изнесем све оне захтеве, које би требало при прописивању нове наставне основе узети у обзир. Најглавнији захтев јесте тај, да се нова наставна основа доведе у склад са основом мађ. језика, и да се градиво свију предмета до минимума редуцира.

Почнимо од науке вере. У садашњој наставној основи, веронаука обухвата највеће градиво. Права богословија. Но није ни чудо у каквом се добу састављало и коју је начинио? У садашње доба ово не сме бити. Добро би било да се она скине са учитељских леђа, али ако за сад то није могуће произвести, нека се њено градиво редуцира. У свима разредима главну улогу треба да игра библијска повест. Поред библијске повести у старијим разредима литургија. Оне силне молитве а нарочито катихизисе, треба пошто пошто из основне школе уклонити.

Словенски језик, нека се ограничи једино на читање. Словенски језик треба да почиње од IV-ог разреда. И то нека се градиво ограничи једино на текстове литургијског и светитељског појања.

Црквено појање нека се ограничи једино на литургијско и најважније светитељско појање. При овим предметима нека не буде више сврха неговање појања и чатаца.

Српски језик, нека одговара духу садашњег времена. Читанке нека се удесе према захтеву модерне педагогије. Садашње — Натопшевићеве — читанке нису више подесне. Сваки учитељ који ради српски језик по њима, мора пасти у очајање. Но није ни чудо! За она времена беху оне златне. Али данашњем добу никако не одговарају. Ово је лепа сведоџба напредовању нашег учитељства и наше практичне педагогије, да од доба Натопшевића не нађе се нико да напише боље читанке!! Граматику као посебан предмет, треба пошто по то из основне школе избацити; главно тежиште треба пол гати на писмене саставе.

Земљопис, ово је најнесноснији предмет у нашој школи. Па како и да не. Какви су нам уџбеници за овај предмет? Једини земљопис, који се скоро у свима нашим школама употребљује, испод сваке је критике. Земљопис IV-ог разр. читав лексикон сухопарних речи. Нетачан је до крајности. Илустрација и смештање ове, такођер је испод сваке критике. Земљопис III. разр. погрешан је у дефиновању појединих појмова. Требају нам и нови земљописи и то градиво да је у складу са захтевима државне наставне основе. Добро би било да се прикључи новим земљописима и градиво земљописа, које се има обрадити и на мађ. језику. Нови земљописни уџбеници треба да су што више и лепше снабдевени илустрацијом.

Рачун, овај је предмет скроз и скроз занемарен у нашим школама. Сем Вуковића и Милетића, нико није ништа написао. Њихови уџбеници не одговарају времену експерименталне педагогије.

Градиво у вишим разредима треба редуковати. Из IV-ог разр. рачунске радње са десетичним разломцима треба пренети у V. разр.

Са разломцима што мање се позабавити. Довољно је упознати децу са појмом разломака; рачунске радње са разломцима требало би избацити, јер се они у животу скоро и не употребљавају.

Што веће тежиште нека полаже нова наставна основа на процентуално рачунање.

Градиво Историје, Устава, Хигијене, Природописа треба удесити према захтевима државне наставне основе.

Особиту пажњу нека обрате стварачи нове наставне основе на цртање и моделовање.

У кратким цртама обележио сам оне главне тачке, које треба узети у обзир при стварању и прописивању нове наставне основе. Зато позвани нека добро отворе очи, јер ће од њене вредности зависити напредак наших школа за неколико деценија.

Трећа важна тачка гласи: Нека се скине са нашег учитељства онај терет, који му је неправедно наметнут. Кад сравнимо положај државних учитеља са поло-

WWW.UNILIB.RS
УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жајем нашег учитељства, онда мора сваки поле трезванији човек признати, да је то једна велика неправда и нечовечност, што се захтева од учитеља за ону мизерну награду од 500 фор,

Државни учитељи су поред боље доплате, десет пута мање оптерећени но наши учитељи. Они имају само школу и више ништа.

Но да видимо дужности наших учитеља. Они су учитељи двеју школа: српске и мађарске, катихете, појци, перовође, коровође и т. д. а где су још дужности, које би требало да врше као родољуби (оснивање читаоница, задруга приређивање села и т. д.)

Да је учитељ од гвожђа и Соломунове мудрости, па ни онда не би могао свима захтевима одговорити.

Да би нам учитељ могао удовољити огромним захтевима државне власти, прискочимо му у помоћ, бар ми са наше стране, те му скинимо оне терете, који нису ни мало везани за његов позив. Ја не видим потребу, да би нам учитељ морао предавати веронауку и словенски језик у основној школи.

Зар се овај предмет не би могао дати у руке нашим свештеницима. Јест, али можда ће неко рећи: наше су школе вероисповедног карактера; или, а што да се свештеник меша у делокруг школски; или, а шта ће бити са школама ако се оне покомунале? На ово хоћу оволико да одговорим. Ја не видим да би тиме, што би свештеници предавали веронауку, био помућен карактер вероисповедних школа, та оне би добиле још веће обележје вероисповести; па ето прилике и свештенику да упозна своје будуће стадо, јер се и иначе тузи свештенство, да не познаје своју наставу. Ја не видим бојазан да ће се свештеници умешати у делокруг школски. Он би само предавао веронауку и оценио ученике и више ништа, остало би било по старом.

А како би било да нам се школе покомунале или подржаве, онда им не помаже веронаука, јер би и за њих важио исти онај закон, који важи и за садање кому-

налне школе, по коме учитељ не предаје веронауку.

Ослобођење учитеља од предавања веронауке можда ће лајцима бити маленкост, али нашем учитељству био би то велики добит, јер би му рад најмање са 4—6 часова био олакшан, а тиме би више времена могао утрошити на мађарски језик, јер наш учитељ у шесторазредној школи до данас дужан је био предавати, 5 часова недељно мађарски језик сада пак 13 часова. Јелте да је огромна разлика?

Други терет нашег учитељства је црквено појање. О питању црквеног појца много се расправљало и расправља. Ја ћу укратко прећи и преко овог питања. Између учитеља и црквеног појања нема апсолутно никакве везе. Појачку дужност је од старине вршио учитељ, односно појак је вршио учитељске дужности, па је та дужност и дан данас спојена са учитељском дужношћу. Сад је учитељство извојевало себи превагу, углед и положај над црквеним појањем, за то се учитељство те дужности треба и да ослободи. Зато наше учитељство нека свој започети рад у питању појачке дужности и настави, и енергично захтева од меродавних фактора, да се учитељство те споредне дужности ослободи. Ако жеља нашег учитељства за овај мах не уроди плодом, тада виша власт не сме оставити ову ствар у досадашњем стању, већ мора гледати и тражити начина, да се наше учитељство за овај тешки а споредни рад достојно и награди. Ако се ова ствар по учитељство повољно не реши, тада учитељство нека не клоне, већ нека се бори — ради остварења овог свог захтева — до коначне победе.

Оних осталих дужности нека се учитељство у толикој мери лађа у колико му допушта слободно време.

У првом реду позване су дакле наше више власти, да нашем учитељству у свима овим питањима терет олакшају, а стање побољшају.

Па и нашим средним учитељским зборовима главна задаћа нека буде расправљање садашњег учитељског стања, расправљање нове наставне основе и старање око унапређења практичне педагогије.

Зато сви сложено похитајмо у помоћ нашој вишој власти, јер једино сложним и рационалним радом могуће је измрсити се из овог критичног хаоса.

Учитељи и хигијена.

Др. Лаза Марковић. — Нови Сад.

Учитељи се морају одлучно борити са овим заразним болестима и зато им морају познавати знаке и особине. Од њих се дабогме не тражи тачно и поуздано познавање болести, али сваки учитељ мора толико знати из медицине, да зна бар, које је дете *сумњиво*, да има једну од тих болести.

Зато ћу ја овде само укратко напоменути, које су сумњиви знаци ових болести.

Код *скрлетине* су знаци, који и нестручњаку могу лако за око замаћи, ови: јака *ватруштина*, руменило у лицу, две боре, које иду од ноздрва према углу од усана су при томе беле као од воска а и усне су бледе; испод доње вилице се осећају крајници, као орашчићи, језик је јако црвен, и на њему се виде ситне црвене бобице, као на малини или кувини; у грлу су жлезде јако натечене, црвене и може се на њима наћи по која жућкаста пега. Кожа је сва, од врата до доле црвена, као скрлетина а ако је црвен избледела, онда се ичиње *шеругати* на више места. Ако је дете добило запаљење бубрега, онда *подбухне* у очима а често су му и ноге отеделе. Код скрлетине могу још и *уши*, да *процуре*; гној из ушију је махом густ а често и врло заударара.

Да би учитељ могао у сумњивим случајевима прегледати и деце грло, добро би било, да им кашиком притисне језик, јер се онда грлене жлезде могу врло лепо видети. Кашику треба одмах после прегледа на шпиритусу *испалити*, а не би било згорег, кад би једна кашика за преглед стално стојала у школи и то остављена у једној чинији са 3% раствором карбола.

Код *мраса* (Masern, Kanaró) црвен избија и на лицу. У такој прилици поистичу по целом лицу ситне *пуцхасте*, мрко-црвене бобице од којих лице изгледа као

да је прљаво, а уједно се од тих бобица сасвим *преличи*. Очи су сгршно црвене и мутне, јако сузе. Болесник се склања од светлости и обично гледа у земљу или очи заклони. Из носа исто тако лије чиста слуз. Грло је црвено, жлезде грлене су набрекле, црвене, али немају белих или жућкастих пега. И само нешто је бобичасто на и сама слузна кожа на устима је црвена и местимице, особито дуж последњих кутњака је храпава, као да је посута грисом. Дете уз то кашље, сухо, кратко и са напрезањем. Иста таква црвен као и на лицу види се и на целој кожи.

Магарећи кашаљ (велики кашаљ или хрипавац) не прави никакву црвен по кожи. Деца у том кашљу не кашљу сваки час и непрекидно, него имају *наступе*. Овда, онда нађе на дете кашаљ, али тај је страшан, грчевит. Дете се зацени од брзих навала кашља, поплави, хоће да се угуши и кроз тај тешки кашаљ чује се, како тешком муком уз висок писак увлачи ваздух кроз грчевито стегнуте гласнице. Дете у наступу и *поврати* не само жатку слуз, него и јело, које се у желуцу нађе. Зној лије са чела а израз је на лицу очајнички. Тај страшни и мучни кашаљ стане после неколико минута, плаветнило се са лица изгуби, дисање се смири, једино још што дете осећа јак умор. При овим наступима може детету, да удари и крв на нос и на уста од јаког напрезања.

Код *дифтерије* у ждрелу су грлене жлезде превучене белом, често и мрком кожом, која се брзо шири и пређе и на ресу (језичац) и на меко нешто. Те *покожице* хоће, да заударарају на јак трулеж. Дете је у ватри; кожа му је чиста и споља су жлезде испод вилице забрекле. Болесник тешко гута и говори често калуђерски, кроз нос.

Код *дифтерије* у грлу (*круп*) је ждрело већином чисто, али је врло стегнуто онаким истим *кожицама* и *опоницама*, као што се у ждрелу виде код дифтерије. Због тога је дисање *отештано* све више и више, тако, да дете употреби све мишиће и сву снагу, да дише. Грудни кош се издиже, јер га вратни мишићи са највећим напором дижу. Мишићи по ребрима и између

њих се паурежу свом снагом. Трбух се диже и спушта при дисању, јер су и трбушни мишићи прскочили у помоћ детету, да лакше дише. Дете се овда онда закашље; кашаљ му је *кручан*, грчевит и мукао. Ватруштине има код оба седишта дифтерије.

Код *срдоболје* (дизентерије, Ruhr, vérhas), болести, која се у школи исто тако шири, дете је врелије него обично, кожа му је чиста. Овде долазе јаки напони на столицу и то врло учестано. Али столица је врло незнатна састављена је махом из слузи, у којој има *стално крви*. Није један напон честито ни прешао, а други се већ јавио и тако може несретно дете и по 50 и 100 пута дневно да трчи на нужник, па ипак да се не ослободи мучних напона.

Овчије богиње (varicella, Schafblattern, bárányhimlő) спадају у лакше и невиније дечје болести. По телу поискачу уз слабију ватру ситне *бешичице*, које су већином чисте, од чисте сурутке, која је у њима. Неких пута се нађе по која и *замућена* бешичица. За неколико дана те бешичице попуцају и осуше се, замућене се ухвате у крастице, али све бешичице прођу брзо и не оставе никакве ожиљке по кожи.

Велике, црне богиње су данас срећом ретка болест, јер их је *стално и поновно*, обавезно *каламљење* сузбило. Код нас у Угарској се још овда, онда јављају код Цигана чергара и гурбета, јер се они својим сељакањем често извуку од каламљења. Зато учитељи нека стално воде о томе бригу, да су им деца сва накаламљена и да се поновно каламљење сваке *седме године* изврши.

Колера и куга су код нас ретке болести, јер је медицинска наука вашла поуздана средства, којима се те опаке болештине могу у клици угушити, а то је свесно уништавање клица бацила тих болести (дезинфекција).

Од заразних болести, које се у школи могу преносити, споменућу овде само још *трахому*. Ова је болест ухватила приличног корена у Угарској и има своја стална гнезда. Једно велико гнездо од трахоме праве баш бачки *Срби* и зато је врло по-

ребно, да и учитељи мотре на очи своје деце, не би ли запазили трахому. Ова болест која се тешко и споро лечи, јер је тврдокорна, напада слузну покожицу на кашцима и на очној кугли. Слузна покожица се страховито зарумени, одебља, отекне, љут, бистар гној тече из ока; болесник бежи од светлости. Служна покожица је доцније *чворновита*, хрпава и јако вређа око. Често се и на саму очну куглу навуку црвени, гнојавно-мутни језичци, који могу око да провале и гнојење пренесу и у унутарње, fine делове у оку. А то често доведе до сталних непровидних ожиљака, пега, које кваре вид („ухватило се бело на оку,“) а често око сасвим пропадне, те дође и *слепоба*. Зато учитељи треба свако дете са црвеним, запаљеним, чкиљавим очима да пошаљу до лекара, јер се така деца не смеју трпети у школи.

(Наставиће се).

ПРЕДАВАЊА

за увод у

ЕКСПЕРИМЕНТАЛНУ ПЕДАГОГИЈУ

и

ЊЕЗИНЕ ПСИХОЛОШКЕ ОСНОВЕ

од

Др. Ернста Мојмана,

професора философије у Минстеру.

С немачког превео с ауторовом дозволом:
Dr. phil. & paed. **ПАТА Р. РАДОСАВЉЕВИЋ,**
доцент у Њујоршког универзитета.

I. СВЕСКА.

Прво предавање.

Задаћа експерименталне педагогије.

Укратко речено: Све врсте духовних појава даду се из надражаја успоставити. Овде морамо приметити, да се у експерименту све појаве свађају на свој *најиростији случај* и своје *елементарне односе*; ми у првом реду настојимо да упознамо *основице* духовног живота, па ако су оне и њихове особине као и начин њиховог заједничког деловања познате, то онда није тешка ствар, да се из њих опет синтетички створе најкомплицованије појаве духовног живота.

Кад духовне појаве можемо *изазвати* у једног субјекта према сврхама експериментатора, то ништа не стоји на путу, да на духовни живот можемо с *варијацијом* утисати; ако н. пр. осећај неугодности извесне јачине можемо изазвати помоћу надражаја, као што су горке материје, то и помоћу промене концентрације горког раствора можемо градирати интензитет осећаја већ према експериментаторовој сврси. Додуше тешко је — а у томе и лежи међа психолошког експеримента — *изоловано* променити деломичне појаве свести. У духовном животу не можемо скоро никад доћи до изоловане промене појединих појава. Но, и у испитивању природе мора у експериментисању нехотичну промену узети из споредних околности и ипак доћи до једног каузалног разглабања појава, па је и *приближно* изоловање психичких парцијалних појава такође могуће. При том нам највећу услугу даје нарочита особина наше пажње. Позната вам је појава, да кад човек концентрише своју пажњу на један утисак, то је тај утисак, на ког се управља наша пажња, погодан по свест, а сви остали утисци су *препречени*. Ако се концентришем на какав духовни рад, то узнемирујући надражаји од хуке и буке уличне можда никако и не долазе у свест, они се коче, док је у исти мах рад помоћу овог кочења свих других појава у неку руку изолован. Та особина наше пажње, да се свест *ограничава* на оно на што је она управо управљена, омогућује нам некоје мајсторије у експерименту, помоћу чега можемо изазвати врло јако изоловање појава, што их испитујемо. Ако је н. пр. човек рад да какво градиво научи просто механички, без помоћи мнемотехничких мајсторија и секундарних асоцијација, то му донекле може поћи за руком, ако време учења до крајности скратимо. Овде се огледа присиљавање на појачану концентрацију, и то ограничава свест на механичко учење. Најекстремнији случај таког ограничавања свести видимо у хипнози, и од стране некојих лечника за умоболнике. у првом реду од стране. О. Фогта*)

*) Сравни: O. Vogt, Die direkte psycholog. Experimentalmethode in hypnotischen Bewusstseinszuständen. Zeitschrift für Hypnotismus, V, 1897. стр. 7. и даље. Ово је и сепаратно публиковао А. Barth, Leipzig, 1897.

чињени су покуси, да се хипнотисање употреби за експериментисање са носе изолованим појавама свести. Но, хипноза се не може урачунати у нормалне психичке експерименталне методе, јер су закључци из тако једне тоталне промене духовног живота, као што хипноза показује, несигурни за нормални ток свести; помоћу таквих покуса ми више упознајемо хипнозу него ли сву свест.

Напротив у области чулних осета каткада је могућа тотална елиминација психичких појава, у колико чинимо да су чулни органи за неко време — парцијално или тотално — неосетљиви. Тако је Голдмајдер доказао, да се „осети покрета“ не врше помоћу коже и мишића, већ у површини зглавкова и тетивама, у колико је он помоћу индукционих струја учинио, да је неосетљива била прво кожа, онда мишићи па тетиве и напослава зглавкови; па и у области чула кушања можемо изазвати анализу сложених укуса, у колико се језик намаже кокаином — тада нестају осети за такнуће и горко — или гимнеовом киселином — тада нестаје осет слатког; чуло мириса можемо опет брзо уморити за извесне мирисе па их на тај начин можемо изоловано одвојити. То су примери за релативно изоловану промену појава у психичкој области.

Према овоме не треба даље објашњавати, да се и психичке појаве могу *мењати* према намерама експериментаторовим; по теже је одговорити на питање, у којој мери може чинити *мерења* у психолошким експериментима.

У овом питању треба одмах истаћи главну тачку: *директно* мерење *психичких* појава *не постоји*; хтети меру и број пренети на духован живот *као такав* — то је неизведиво почињање. Узрок за то лежи у томе, што је директно мерење могуће само у *екстензивном* (квантитативном) *континууму*, дакле у простору и времену; у просторним и временитим протезањима можемо као *јединицу* одабрати одређена, конвенционално узета делимична протезања, као што је метар или центиметар, минут или секунд, па их онда као мерило можемо ставити на просторно или временито протезање, и да то онда изрази много-

стручност оне конвенционално одабрате јединице. Тада се мери једно тако „протезање“ и то помоћу *једнаког, директног* мерења.

У обиму духовног света тако је мерење немогуће, јер се ту има посла са светом квалитета, а не са светом квантитета.

У духовној области имадемо посла са квалитетима, наши *осети* су својствени квалитети, као што је тврдо, мекано, црвено, светло, кисело, слатко; наши *осећаји* (чуства, емоције) су квалитети угодности и неугодности, који као такви немају ништа квантитативног. Било би лудо, кад би се говорило о неугодности, која је толико и толико центиметара дуга. Да би се осети директно мерили, морамо кисело и слатко раставити у делове и онда један од тих делова узети као јединицу мерења. Но, чисто квалитативно не да се раставити. То исто вреди и о сваком другом пољу свести. Због тога и нема смисла тражити директну јединицу мерења за представе, радње или угодност и неугодност, и мерити те унутрашње доживљаје. Заблуда је ако се мисли да ће се мерење психичких појава тако омогућити да и осети и осећаји имају *степене интензитета*, јер и степени интензитета чистих квалитета не даду се раставити у делове, који би дали јединицу мерења, што би се могла *директно* употребити. Последица тога је сада та, да духовне појаве можемо увек само *индиректно* мерити. То ништа друго не значи до ли то, да ми *директно* меримо само *телесне* појаве или појаве у *спољашњем свету*, који је просторне или времените, укратко речено екстензивне природе. Духовне појаве даду се онда *индиректно* мерити, ако их ставимо у *зависне односе* са извесним појавама спољашњег света. Ми меримо дакле *директно* спољашње појаве, од којих су зависне некоје духовне појаве, па бројеве мерења спољашњих појава *супституирамо* са онима, од којих зависе унутрашње појаве.

Ево једног простог примера! Ако сам рад да одредим, с каквом *финоћом* човек сазнаје разлике у *јасноћи боја*, то ту *финоћу* могу *индиректно* мерити, у колико разлике у *јасноћи*, што се дају мерити,

установим на изворима светлости и одредим, како велика мора бити нека објективна разлика *јасноће*, да ју дотични човек може сазнати. Ја тада *индиректно* мерим *финоћу* у разликовању, када мерим разлику *јасноће*, коју индивидуа управо сазнаје.

Ако друга индивидуа треба знатно већу разлику *јасноће*, да би сазнао различитост интензитета светлости, то сам тиме показао, да друга индивидуа мање *финије* разликује, па сам у исти мах у величини мерења, прве и друге разлике *јасноће индиректно* нашао мере за *финоћу* разликовања у прве и друге индивидуе.

Но, то је опћи начин, ког морамо узети, ако хоћемо да меримо духовне појаве. Али ми морамо покушати да мерењем одредимо и *спољашње* појаве, јер између тих појава и духовних појава, што се испитују постоје *односи зависности*. Фундаментална грешка Хербартове психологије беше та, што је хтео да бројне вредности директно пренесе на представе и њихово кретање, т. ј. на чисто квалитативне појаве. При том бројеви посве губе своју важност мерења, они су прости симболи и бројни став је посве својевољан. Додуше, у *индиректном* мерењу никако се не игнорише важност психичког мерења, јер су и природонаучна мерења већим делом *индиректна*. Једнолико директно мерење могуће је само у просторних и временитих односа, јер се само ту могу директно мерити простор са просторном јединицом, а време са временитом јединицом (н. пр. трајање тона даде се мерити ударањем метронома*). По *правилу* природњак директно мери *просторне* величине. Када он просторне величине, као н. пр. лист папира, ивицу од стола мери са мерилом, онда он чини једнолико директно мерење. У свим другим случајевима природњак у пракси чини само *индиректна* мерења. Он не мери саме појаве, већ просторне вредности, чије су промене *зависне* од промене појава. Тако ми *шчитавамо* просторне вредности скале у ме-

*) Могућност једнаког директног мерења просторних и временитих величина, већина теоретичара сазнања (или епистемолога) губе из вида; но то је исто тако могуће као и директно мерење.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

рењу електричне експанзије волтметра, у мерењу притиска паре на манометру, у мерењу температуре на термометру и т. д. Код термометра ми не меримо директно топлину и њене промене, већ просторну вредност, наиме протезање живиног ступа па то можемо узети као мерење тоpline, јер то стоји у једноставнијој зависности од промене топлоте. У принципима ми тако исто поступамо у индиректним психолошким мерењима, и ако је овде однос зависности између психичке појаве, која се има мерити и спољашње појаве, која се директно мери, често пута компликованији него ли у природонаучним мерењима. Ви ћете то лако схватити ако се осврнете на горњи пример, међуосталим сва ова излагања ми ћемо поближе објаснити. Могли би ставити још једно питање: *који путеви* постоје, да се изазове тако индиректно мерење у духовној области. Има *три пута* (или начина), који воде ка индиректној мерењу духовних појава и према природи ствари могућа су само та три пута или њихове комбинације. Духовни живот може се одредити или мерећи од надражаја, помоћу ког директно или индиректно довађамо било које духовне појаве, или полазећи од покрета, у којима се испољава духован живот, као и од покрета изражавања (у ширем смислу); напослетку духовни живот можемо мерећи одредити и са уметањем духовних појава између надражаја и покрета изражавања, и овде се могу мерити временити односи духовних појава, такође и н. пр. време, које пролази од почетка надражаја, па до јављања каквог извесног покрета изражавања.

Из тога се види, да у духовној области имамо *три пута или методе индиректног мерења*: *методе надражења, методе изражавања* и т. зв. *методе уметања*, и пошто методе уметања могу мерити и време, то их просто називамо *методе временитог мерења*.

Ми ћемо видети, да се све методе, које ћемо упознати у примењивању на психолошка и педагошка питања, могу свести на једну од ових основних шема или комбинацију ова три пута. У духовној области имамо још један начин мерења,

ког би могли боље означити као *бројање*. Ми смо кадри да *бројимо* како се често јављају некоје појаве свести *колико пута* се налазе, како се оне јављају у индивидуама и т. д. У том случају имамо посла са *статистичким бројањем* у духовној области, што такође показује примену бројева (додуше то није право мерење), наравно тој психолошкој столици не стоји на путу никаква принципијелна сумња.

(Наставиће се.)

Учитељство.

Српско учитељско удружење у Србији поднело је министарству просвете пет својих одлука са летошње учитељске скупштине. Прва је одлука против мешања свештенства у рад основних школа. „У пројекту закона о уређењу свештеничког стања, стављено је у дужност свештенику и то: да присуствује од времена на време, предавањима веронауке у основним школама и годишњим испитима.“

Ова одредба изазвала је у учитељству читаву буру од незадовољства. Противу ње су подигла глас многа учитељска друштва, критикована је у „Учитељу“ органу Учитељског Удружења а и у другим гласилима јавности па и XXIV. Учитељска Скупштина се њоме занимала.

Овом се одредбом ставља извесно туторство учитељу, које је неоправдано и штетно по својим последицама. По тој одредби могло би да се меша у школске ствари једно страног лице које нема никакве компетенције за школски рад и да контролише стручно лице — учитеља — које је својом и стручном спремом у школи и испитима доказало, да му се може и сме поверити предавање свих наставних предмета па и религије. Сем тога ово мешање страног лица, које нема ни дидактичке ни методичке спреме за наставни рад, изазвало би конфликте између наставника и свештеника, чиме би губили од свога угледа и једни и други.

Стога Учит. Удружење моли Господина Министра, да на ову ствар скрене озбиљно своју пажњу и да не дозволи да се оваква одредба озакони.“

Друга одлука је о издржавању народних школа. У њој тражи удружење: „Док се ствар о снабдевању нар. школа потребама за-

коном боље не регулише, да господин Министар изволи расписом својим наредити: да полицијске и пореске власти воде месечну контролу по општинским књигама о прикупљеном школском прирезу и то са управитељем дотичних школа, па да се ти наплаћени прирези одмах и предаду школама на подмиривање својих потреба, те да се на овај начин олакша озбиљна недаћа, од које настава у опште пати.“

Трећа одлука је о измени закона о мировини учитељских удовица и њихове деце. У њој тражи удружење, да се измени чл. закона од 1885. год. по којем та мировина не може бити мања од 300 дин., ни већа од 1346.50 дин. годишње, на место тога: да најмања мировина буде 360 дин., а највећа 1650 д. годишње.

У четвртој одлуци тражи се од министарства просвете помоћ за пансионат учитељске деце, а то да се учини „уносећи у буџет министарства просвете, почев од 1909. г., могућну суму за подизање, уређење и одржавање тога пансионата, који ће доносити, осим учитељству и самој држави и народу неизмерне користи.“

Пета одлука је о усавршавању учитеља. „У своме опширније мотивисаном писму главни Одбор је тражио по овој одлуци од Министра просвете да изволи учинити потребне кораке: да се законом омогући учитељима приступ на Универзитет, као што су и пређе имали, да се реформишу учитељске школе и повиси учење на 5 година или да кандидати са већом општом спремом улазе у учитељске школе, да се установи виши курс учитељске школе или виша педагошка школа, која ће спремати кандидате за наставнике учит. школа, школске надзорнике и т. д. и да изврши одредбу онога члана зак. о народ. школама, који говори о курсевима за усавршавање учитеља.“ „Учитель“

Учитељска колонија на острву Рабу. Последња тешког и напорног рада учитељског јесте, да велики проценат учитељства умире још у младом добу са плућних болести, нервозе и слабости. С тога би многоме од нас требало за снажење органа за дисање и својих ослабелих живаца, мало јасна јужна сунца, мало влажног, чистог од прашине, приморског ваздуха. Жеља за боравком у чувеним климатским местима и морским купатилима не може учитељу лако да се испуни, због знатне скупоће која влада у таким

местима. **Заједница учитељских удружења у Моравској**, хоће томе да помогне и за најкраће време основаће на острву Рабу у Далмацији, колонију за немоћне учитеље. Управни одбор заједнице, у седници од 20. јануара о. г. одобрио је потребну своту за оснивање санаторијума. Управљаће колонијом призната организаторка и неуморна раденица госпођица Марија Стејскалова. Драго би нам било кад би ту акцију могао спровести Савез словенских учитеља у Аустрији, али то није могуће, јер нема потребних материјалних средстава.

С тога поздрављамо потхват моравског учитељства, у толико већма, што се у колонију неће примати само чланови моравске учитељске организације, него и учитељи свих осталих словенских народности.

Цене станова и издржавања биће врло умерене, јер тај потхват учитељски неће ићи за тим да слаже на гомилу хиљаде у резервни фонд; режија ће бити бесплатна, јер управитељка гђа Стејскалова радиће сасвим бесплатно, не тражећи награде.

Од словенског учитељства ће зависити, да потпуно ужива корист ове установе, које му пружа братска организација моравских учитеља.

Учитељска колонија на Рабу биће огњиште на којем ће се живети словенском узајамношћу, а одакле ће се она ширити у редове учитељске.

Сва преписка упућује се на управитељку гђцу Марију Стејскалову. (Slečne Marii Steyskalové v Brně, Falkensteinerova ulice, č. 31. Morava.)

М. Хајни.

Из школске самоуправе.

Нова наставна основа за мађарски језик. У прошлом и овом броју „Школ. Гласника“ донели смо мишљење г. Ј. Искруљева, учит. вежбаонице у Сомбору, о новој Наставној Основи из мађарског језика за немађарске школе. Потпуно се слажемо с њиме, да је сад на нашим школским властима, да то питање тачно среде и да их у томе и ми учитељи помогнемо колико можемо. Но први кораци наших школских власти у томе питању, не пружају нам утешну појаву. За сад је ствар стојала овако: Одређења која су истакнута у Школском Закону од 1907. и Наставној Основи за немађарске школе тумаче се двојачко. Основно одређење о строгој обради Наставне Основе нарочито је означено у њој да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

У почиње 1910./11. школском годином. Даљи су важни моменти, што се према новим приликама мора водити о свршеном школском раду записник на мађарском језику, а тако и распоред часова. Ово је коренита измена у раду наших вероисповедних школа, но о свему томе Школски Савет као највиши наш орган није нам издао никаква подробна упутства. У недостатку тога тумаче се све те нове установе на разне начине. У темишварској епархији н. пр. не изводе се још дословце све те наредбе, што су у вези с новом наставном основом из мађарског језика. Напротив у бачкој епархији издао је епарх. школ. одбор већ и две строге наредбе, да се учитељи имају строго придржавати одмах сад, још у току ове године свију тих одређења, која су у вези са новом Наставном Основом за немађарске школе. Док се у темишварској епархији још воде у школама записници о свршеном школ. раду и распоред часова само на српском језику, у Новом Саду је н. пр. школски управитељ својом личном иницијативом набавио нову Наставну Основу од државног надзорништва и по један примерак исте разаслао сваком учитељу и учитељици, затим тражио да се одмах по тој наставној основи ради. Кад је збор решио да о свему потражи од епарх. шк. одбора подробног упутства, које је потребно за тај рад, он је сам мимо збора, тражио информације од епарх. шк. одбора, па како није послао зборско решење епарх. школ. одбору, то овај није ни знао да новосадски збор тражи у тој ствари обавештаја, нити је могао знати у чему се тражи обавештај. Но у уверењу да ће Шк. Савет његове наредбе одобрити **накнадно**, послао је према спису тог управитеља, наредбу свима учитељима у бачкој епархији, у којој пере руке од свега и сву одговорност оставља учитељима. Упада у очи да је ту наредбу епарх. шк. одбор послао новосадском учит. збору још на четири дана пре, него што је разаслао осталим учитељима у Бачкој. Одмах на неколико дана после тога разаслао је другу оштру наредбу. (Обе наредбе доносимо после овога. Ур. „Шк. Гл.“) Но ни у првој, ни у другој наредби није потање упутио учитеље на који начин да то све изводе, а то је учитељству много важније од строгајших наредба, које је куд и камо лакше написати, него их изводити у овим приликама, веома тешким и судбоносним по српско учитељство и српску школу.

Одмах после две строге наредбе дошле су тисканице за записник о свршеном школском раду, да ли иницијативом Шк. Савета не знамо, јер нигде не стоји, али на жалост неправилно уређене, јер је мађарски текст тек на другом месту штампан, а по Шк. Закону треба да је на првом. Пошто те тисканице нису рађене свакојако само за једну општину, него за све, то ће се сав тај материјал морати оставити у макулатуру, а израдити нове тисканице. И све то још никад не носи на себи званичан тип Школског Савета.

Па шта значи све то? И зашто Школски Савет у такој озбиљној ситуацији, не излази једном на јавност са својим упутствима? Неће ли Школ. Савет бити можда изненађен, ако у тој општој забуни наиђе негде у школи и на таке појаве, које су настале једино с тога, што његова наредба није за времена стигла, а кад та наредба и упутство једном затекну какве неочекиване појаве у школама неће их моћи лако уклонити.

Ми држимо да је ћутање Школ. Савета у садашњој нашој ситуацији, не толико опасно по нас учитеље, јер ми смо већ давно били тога уверења, да ће нами пасти у део најтежа задаћа ове наставне реформе и нисмо се преварили, али ћутање Шк. Савета може бити опасно по њега самог, јер ето и епарх. школ. одбор бачки затвара већ пред учитељима врата свог автономног делокруга, и *храбри* их да ће сами сносити одговорност и последице за све. Па кад епарх. школ. одбор тако схваћа садашњу школску и учитељску ситуацију, шта остаје учитељима и учитељицама, него да чувају свој хлебач и гледају за чим су, те напослетку кад виде, да нема гласа, ни упутства од Школ. Савета, да се на њега и не обраћају.

Ми смо многу тешку ситуацију, начинили још тежом често с тога, што смо били јаче немарни, него што би то допуштала озбиљност прилика. И овде већ улазимо у тај стадијум. Но после овога долази на ред стадијум, у којем се завршује улога нашег немара, али и улога онога дела наше автономije, који носи школску фирму. Дотле ће ваљда бити основан и Народни Музеј у Ср. Карловцима, како би се бар у њему могла очувати успомена на све то.

Учитељству је потребно да што пре добије од Шк. Савета упутства и то: У погледу тачног и подробног протумачења, свију оних места

у новој Наставној Основи, која се до сад разно тумаче.

Важнија така места су: Кад се почиње обрађивати наставно градиво по новој Наст. Осн. за немађарске школе, да ли одмах ове године или почетком 1910/11.?

Друго је важно место: Да ли се записници о свршеном школском раду воде одмах сад на мађарском језику или не, јер нам је познато, да државни надзорници у разним жупанијама полажу разне захтеве у томе, неки то траже, неки не, има случајева, да и у једној истој жупанији један надзорник у једном месту не тражи то, а други у другом тражи то.

Ако је учитељ обвезан да већ сад одмах ради градиво из наставе у мађарском језику по Наст. Основи, ко ће му спремити материјал за тај рад и исцрпно методски обрадити, да учитељу олакша посао; где су извори из којих ће учитељ моћи набављати себи градиво, којим ће допуњавати онај материјал при методском поступку; како ће према захтевима нове Наставне Основе моћи довести у склад данашње уџбенике, који с тим новим радом немају никаква континуитета, него су рађени на сасвим другој основи. Како ће у свему томе, и у осталим сличним питањима да се помогне учитељу и то одмах, то је важно и то веома важно, да нам каже Школ. Савет и у свему даде стварна и тачна упутства, јер са генералним наређењима није нам ништа поможено, само се ствара још већа забуна.

— к —

Две наредбе епарх. школ. одбора бачког. ЕШО. 562 ех 1908.

Ђорђе Петровић управитељ срп. нар. основних школа у Новом Саду од 4/Ш. о. г. ШУ. 27 ех 1909. поводом наредбе овога одбора ЕШО. 663 ех 1908. о учењу мађарског језика у немађарским школама, моли за начелна одлучења овога одбора у овим стварима.

1.) Је ли дозвољено учитељу употребљавати у школама за своју употребу као испوماжућа учила школске књиге на мађ. језику: читанке, рачунице, земљопис, очигледну наставу, повесницу, права и дужности грађана, донде, док Високославни Школски Савет то питање не реши коначно.

2.) Је ли учитељ дужан у смислу поменуте наст. основе да води засебан дневник на мађ. језику о свршеном раду (munka — napló)?

3.) Мора ли се распоред часова исписати на мађарском и српском језику а да мађарски језик буде на првим часовима?

4.) Јели учитељ дужан поучавати децу у гимнастици и певању на мађарском језику?

И поводом овог конкретног случаја, а с обзиром на XXVII. зак. чл. из 1907. год. и нове наставне основе што се тиче учења мађарског језика у немађарским школама.

Одлучено:

У свези са овдашњом наредбом ЕШО. 663/908. упутити како управитеља Ђорђа Петровића и месни учитељски збор, као и месни школски одбор у Новом Саду тако и све месне школске управе, и месне школске одборе да сваки за се а и скупа живо настану за тим, да се у подручним им срп. нар. основним школама без одлагања и сваког даљег изговарања тачно и строго извршују све поједине одредбе како нове министарске наставне основе о мађарском језику у немађарским школама, тако и упутства министарског, што је издало уз поменућу наставну основу а на темељу 19. §. XXVII. зак. чл. из 1907. год. ад. Министарска наредба 120000.—1908. Обавестити уједно све напред поменуте чиниоце, да они вршећи одредбе напред споменуте министарске наставне основе и упутства његова што се тиче остваривања одредаба те основе уједно врше и наредбу високосл. Нар. Школ. Савета ШС. 417. ех 1907. где је изречено, да се учење мађарског језика у срп. нар. школама мора предузети по одредбама напред споменуте основе, одма чим г. Министар просвете буде издао ту основу, а поменута наредба високосл. Нар. Школ. Савета 417.—917. оснажена је још и наредбом овога одбора ЕШО. 663.—908. где је дато доста опширно упутство свима учитељским зборовима шта и како имају да раде, што се тиче даљег рада појединих наставника у учењу мађарског језика, а коју је наредбу већ с одобрењем узео на знање и високосл. Нар. Школски Савет у својој последњој седници.

Уједно поново, озбиљно напоменути свима напред споменутим чиниоцима у срп. нар. осн. школама бачке епархије, да је угарски министар просвете по XXVII. зак. чл. из 1907. год. у праву, да самостално без утицања автоном. школ. власти изда наставну основу за учење мађарског језика у немађарским школама, као и упутства за остварење одредаба те основе, те је према томе немађарско учитељство строго обвезано, да савесно и тачно извршује одредбе те министарске наредбе не чекајући посебна упутства у томе погледу од својих автономних школских власти.

С тога се овим најстрожије упућују сви наставници-це у срп. нар. школама бачке епархије, да у корист школа тамошњих, као и у сопствену њихову личну корист, савесно и тачно врше своје наставничке дужности и што се тиче мађарског језика а по новој наставној основи министарској и његову упутству што су издали за тај предмет. И то тим пре, што ће сваки на-

ставник-ца у случају какве било нехатости у томе погледу, лично одговорни бити за све евентуалне зле последице.

Напоменути је најзад, да из права преузв. г. Министра, што му ујемчава XXVII. зак. чл. из 1907. да може самостално издавати наставне програме, о учењу мађарског језика у немађарским школама, истиче и право његово, да за учење тога језика одређује не само и уџбенике, но да наређује и наставни метод за то учење, ако му што може корисно да послужи за успешно учење мађарског језика, као што је то и учинио с новом наставном основом.

И према томе имају месни учитељски зборови поново узети у претрес нову наставну осн. о мађарском језику и учинити ово што долази.

1.) Начинити посебну наставну основу за сваки поједини разред а према општој министарској наставној основи, што ју је већ примио сваки учитељ-ца;

2.) Тако распоређено наставно градиво има се обрађивати тачно и савесно у часовима које наређује нова минист. основа; тим часовима не мора да се да безусловна предност, али се свакако има пазити на то да се деца школска не уче у мађарском језику у часовима, када су већ заморена учењем других предмета, као што је то показала досадашња пракса у многим срп. нар. школама. А најбоље је да се мађарски језик учи упоредо са српским тј. после сваке темељите обраде настав. предмета на српском језику ваља предузети исцрпну и темељиту обраду на мађарском језику;

3.) Осим подробно израђене посебне основе наставне и добрих од министра просвете препоручених читанака, најбоље је не имати никаква друга уџбеника за учење мађарског језика, јер мртва слова уџбеника на ма како они добри били далеко заостају иза живе речи учитељеве;

4.) Свакако је од потребе и користи за сваког а посебно за млађе учитеље, да о учењу сваког предмета а посебно о учењу мађар. језика односно о обрађењу градива из тога предмета воде записник о томе посебно на мађарском језику особито у данашње дане, кад се од надлежних чиниоца најодлучније захтева највећа интензивност у раду, што се тиче успешног учења мађарског језика;

5.) По 33. §.-у XXVII. зак. чл. из 1907. има се по тумачењу самог г. Министра сва административна страна основне школе без разлике на њен карактер водити на мађарском језику, а у немађарским школама може се употребити и наставни језик те школе. И према томе тумачењу по себи се разуме да се и распоред часова у свакој школи мора сачинити и на мађарском језику упоредо са наст. језиком те школе.

6.) XXVII. зак. чл. из 1907. год. као што је већ напред напоменуто, даје потпуно самостално право располагања г. Министру просвете, што се тиче учења мађар. језика у немађарским

школама. И према томе своме законом напред споменутом ујамченом праву г. Министар је наредио, да се у корист успешног учења мађар. језика у немађарским школама имају ставити у службу као очигледна настава, земљопис, историја, права и дужности грађана тако и рачун и природне науке, па и гимнастика, игре дечије и певање световно.

Приметити је на завршетку још једном да су сви наставници-це срп. нар. школа, у првом реду строго одговорни за извршење свих појединих одредаба нове министарске наставне основе и упутства Министарског, што је издато, уз ту основу и да према томе сви они треба најозбиљније да воде рачуна о свима својим дужностима ове врсте, јер не буду ли то чинили имаће да припишу све евентуалне последице самима себи.

О одлуци овој има се извести и високо-славни Нар. Школски Савет с молбом, да је с одобрењем изволи узети на знање.

Из седнице епарх. школског одбора бачког, држане у Новом Саду 23. фебруара (8. марта) 1909. год.

Митрофан
Епископ.

*

ЕШО. 680/през. ех 1909. Свима славним месним школским одборима и сл. месним школским управама епархије бачке. — Високо кр. уг. Министарство просвете тумачи 33. §. XXVII. зак. чл. из 1907. год. тако, да се све тисканице у свима народним основним школама у Угарској без обзира на веру и народност, дакле уписни дневници, дневници о похађању школа, дневници о обрађену наставну градиву, распореди часова, школске сведоџбе, породична извешћа и т. д. имају водити на мађарском језику, а уз мађарски текст да се може употребити и текст на језику, који је наставни језик поједине школе. Према томе, а да не би сл. месни школски одбори и управе, као и поједини учитељи-це у овој епархији имали неприлика и судара са појединим органима држ. школ. власти, овим се најстрожије наређује свима напред споменути чиниоцима срп. нар. школа ове епархије, да сви они живо настану затим да се све школске тисканице, уопште воде како на мађарском, тако и на српском упоредо. — За тачно и савесно извршење ове наредбе одговорни су у првом реду сл. месни школски одбори и сл. месне школске управе а затим учитељи-це. — Епархијски школски одбор бачки у Новом Саду 3./16. марта 1909 Митрофан, с. р. Епископ.

Лекција из мађарског језика за I. разред.

Написао

Душан Ружић, учитељ, Нови Сад.

I. Лекција.

Градиво*): keresztnév, igen, nem. —

Учитељ стане пред Милана и упирући прст на њега пита :

Milan a neved? — и нечекајући одговор маше главом и каже: Igen, Milan.

За тим покаже на Гојка и пита: Gojko a neved? и одговара: Igen, Gojko.

Дете одмах неће дати одговора, али изнудимо из њега, бар да главом одобрава, да је он Милан, Гојко или Душан. После таквих мимичних одговора изазовимо га да маше главом и каже своје име.

Нпр: Уч.: Szvetozár a neved?

Дете: (маше главом.) Szvetozar.

Учитељ му каже име али док маше главом одобравајући, наглашује реч igen, то тако наглашује све док не наиђе на дете, које ће и то igen рећи. Онда захтева од сваког да овако одговара :

Igen, Gojko.

Igen, Milos. . . .

Кад знају igen, онда пита Стеву :

Milos (или које друго име само не његово) a neved? — и одговара машући главом nem, nem, nem, — Szteva.

Окрене се Пери, Dusan a neved?

— Nem, — Péter.

За тим варира питања ●

Miliszav a neved?

— Igen, Miliszav,

Dusan a neved?

Nem, Péter.

Ivan a neved?

Nem, Gojko.

2. Лекција.

Градиво : ez, az,

Покажем на себе и кажем: Milan a nevem.

Затим питајући: Milan a nevem? и одговарам, ал и децу позивам мимиком да заједно кажемо: Igen Milan.

На себе показујући питам: Dusan a nevem?

Заједно: Nem, Milan, увежбамо их да ми знају име.

Упирући прст на Стеву питам:

*) При предавању учитељ се служи само мађарским речима и то поступно; а ради разумевања с децом употребљује покрете руке, главе и мимику.

Szteva a neved?

— Igen, Szteva (István.)

Gyuga (György) a neved?

— Nem, István

Тако поновим 1. лекцију.

Изведем Перу столу без и једне речи, за тим приступим једном детету које седи нпр. у трећој скамији и кажем, показујући на њега: Ez Dusan. За тим показујем на Перу који је код стола и кажем: Az Péter. То увежбамо у кору, и затим питам Стеву показујући на његовог суседа који је нпр. Ђура: Ez György? одобравам главом и помажем му да одговори: Igen, ez György.

За тим показујем на Перу који је код стола: Az Péter? а тражим одговор: Igen, az Péter.

Сад то вежбамо, и варирамо нпр. показујући на Стеву питам: Ez Dusan? Nem ez Steva. István, István.

Az (показујући на Перу или на друго дете, које сам међу тим изменуо са оним које је столу код стола) Péter?

— Igen, az Péter.

Az Dusan?

— Nem, az Péter,

Ez Milorad?

— Igen, ez Milorad

Az György?

— Igen, az György.

3 лекција.

Градиво: ki ez? ki az? itt, ott.

Поновим градиво 1. и 2. лекције, те питам показујући на Љубомира: Ki, ki ez?

— Ez Lyubomir.

Ki, ki ez?

— Ez, István.

Ki az?

— Az, János.

Ki ez itt?

— Ez itt János

Показујући на Јову питам: Ez itt Gojko?

— Ez nem Gojko, ez János

Слично извађању ez, az упознамо их дакле и са itt, ott.

Ki az ott?

— Az ott György.

Ki ez itt?

— Ez itt Szlobodan.

Показујући на Слободана: Ez Péter?

— Az nem Péter, az Szlobodan.

Ki az itt (ott)?

- Ez (az) itt (ott) N
 Ez (az) itt (ott) Dusan?
 — Ez (az) itt (ott) Dusan.
 Ez (az) itt (ott) Péter?
 — Ez (az) itt (ott) nem Péter, ez (az) itt (ott) Dusan.

4. Лекција.

Градиво: fel, le, hol van?

Поновим градиво 1. 2. и 3. лекције, затим изведем Јосифа, показујући, дајем му знак да седне на столицу и кажем:

József le.

Кад је сео, покажем му да устане и кажем: József fel!

То вежба са више њих, а затим покретом показујем да сви устану и говорим fel! затим да седну, le!

Изведем Перу у ходник и ставим га пред врата, врата затворим и међутим говорим Péter, Péter hol van Péter? отворим врата и кад деца виде Перу да је пред вратима кажем: Itt van Péter. То поновим са више деце, ал и оне које хоћу да питам изводим близу врата, тако да они одговарају: Itt van József, Dusan. . .

Изведем Перу пред таблу и питам сву децу: Hol van Péter? Ако су увежбали добро itt, ott одмах ће одговорити:

— Ott van Péter?

Показујући на Перу питам:

Az ott Dusan?

— Az ott nem Dusan, az ott Péter.

Hol van Péter?

— Ott van Péter.

Hol van István?

— Itt van István.

Hol van Dusan?

— Ott van Dusan.

5. Лекција.

Градиво: jó reggelt!

Кад уђем у школу ја се пред децом поклоним и кажем: Jó reggelt, jó reggelt, затим покретом упозорим их да ћу изаћи на поље. Изађем. Куцам на врата. Уђем и опет кажем: Jó reggelt!

Изведем Перу, затворим врата и покретом покажем да куца. Отворим и уђемо у школу поклоним се, и њему показујем да се поклати пред децом и кажемо: Jó reggelt.

Кад сам то увежбао поновим градиво које емо до сад научили!

(Наставиће се.)

Практичне обраде.

Важније мере, тегови и новци.

Лекција за I. разред.

А. Мера за дужину и њена подела.

Учила: Метар, на којем се види подела у дециметре и $\frac{1}{2}$ метра; дециметар, пантљика, канап.

а.) Понављање: $10 \times 1 =$, 1 у $10 =$, $\frac{1}{10}$ од $10 =$, $2 \times 5 =$, $\frac{1}{2}$ од $10 =$, $\frac{1}{5}$ од $5 =$, $5 \times 1 =$.

б.) Метар. Учитељ покаже ученицима метар. Ову сте ствар ви већ више пута видели. Ко зна шта је ово? (1 m.) Са метром могу да измерим, колико је дуга ова скамија. Два ученика држе пантљику; учитељ мери и броји: 1 m, 2 m, 3 m. Колико је метара дугачка ова пантљика? (3 m.) Ја могу измерити и колико је дугачка ова страна школске дворнице, колика је висина њена, колико је дугачак патос и т. д. (Установљава се више дужина.) За то, што се са метром може мерити, метар је мера. (Понављање.) Ми меримо са метром, колико су дугачке ствари; ми меримо дужину ствари. Шта меримо са метром? (Дужину.) За то, што ми са метром меримо дужину ствари, то је метар мера за дужину. (Понављање!) Сад погледајте добро m, да вам покажем, колики је. Реците: Да ли је скамија дужа или краћа од 1 m? (Дужа.) Да видимо је ли баш тако. Тако је. Скамија је за оволико парче дужа него 1 m. Ово се вежбање продужује и са другим предметима (сто, орман, табла и т. д.), како би ученици добили јаснију и трајнију преставу о величини метра. Ко уме сад на табли нацртати једну линију, која је дугачка 1 m. (Цртање линије. Установљавање погрешке. Продужено вежбање!)

в.) Дециметар. Ево сам донео још једну другу меру. Ова се мера зове 1 дециметар. (Понављање.) Сад ћемо мерити са дециметром, колико је дугачак овај крај табле. (Измери се!) Колико је дугачак овај други крај? (Друга вежбања.) Шта је dm за то, што с њиме меримо? (Мера) За то, што са dm меримо дужину, каква је за то мера dm? (Мера за дужину.) Гледајте dm и ову оловку. Да ли је ова оловка дужа или краћа од dm? (дужа!) Тако је. Дужа је за оволико парче од 1 dm. Тако се предузимају и други предмети (плетаћа игла, прст, кључ и т. д.) и мере са dm. Поједини ученици цртају то и на школској табли.

г.) Одношај дужине између метра и дециметра. Учитељ покаже метар и дециметар. Шта је дуже: m или dm ? Да видимо, колико dm има m . Учитељ мери, ученици броје: $1 dm$, $2 dm$ и т. д. Колико dm дакле има $1 m$? Понављање одговора у хору! Сад погледајте добро m . Ви видите, да је подељен у мале делове. Покажи такав један део! И ти! И т. д. Број делове. Колико је то делова? (10 делова.) Раније смо нашли, да $1 m$ има $10 dm$, а овде је на метру десет делова. Шта мислиш, колико је дугачак оваки део? (dm .) Види је ли баш тако? Тако је, dm је дакле део од m . Понављање! Како се зове такви један део, кад има 10 делова? (10. део.) $1 dm$ је дакле — који део од m ? (Понављање у хору.) Погледајте сад још једаред m ! Овде је са једним дебелим потезом опет у једнаке делове подељен. Покажи такав један део! И ти! Колико је то делова? (2 дела.) Како се такви део зове? (Половина од $1 m$.) Кажемо: То је половина. (Понављање!) Покажи $\frac{1}{2} m$. Колико половина има $1 m$? Колико dm има $1 m$? Колико dm има $\frac{1}{2} m$? Који је део $1 dm$ од m ? Који је део $1 dm$ од $\frac{1}{2} m$? Колико се пута мора узети $1 dm$, да се добије m ($\frac{1}{2} m$)?

д.) Понављање и вежбање са укупним градивом. Које смо мере данас научили? (m , dm .) Каква је мера m (dm)? Зашто је m (dm) мера за дужину? Шта можеш мерити са m (dm)? Колико dm има $1 m$? Који је део $1 dm$ од $1 m$? Колико $\frac{1}{2} m$ има $1 m$? Колико dm има $\frac{1}{2} m$? Који је део $1 dm$ од $\frac{1}{2} m$? Пантљика је дуга $1 m$; колико dm има та пантљика? Прут је дугачак $\frac{1}{2} m$; колико dm има тај прут? Ја имам канап дугачак $8 m$; колико парче треба на њега да надовежем, на да буде дуг $10 m$? (Сличне задатке.) Од канапа, који је дуг $1 m$, одсечем једно парче од $3 dm$, колико је дуго оно друго парче? (Сличне задатке.) Од 2 прута је један дуг $\frac{1}{2} m$, а други $4 dm$; колико су дугачка обадва заједно? (Сличне задатке!) Исто тако „за колико су краћи?“ Једна је пантљика дугачка $\frac{1}{2} m$, друга је за $3 dm$ дужа; колико је дугачка друга пантљика? Од два штапа, један је $1 m$, други за $2 dm$ краћи; колико је дугачак други штап? $\frac{1}{2} m$ платна вреди $3 K$; колико K вреди $1 m$ платна? $1 m$ свиле вреди $8 K$; колико K вреди $\frac{1}{2} m$ свиле? $1 dm$ сомота вреди $1 K$; колико је скупљи $1 m$ ($\frac{1}{2} m$) сомота? $1 m$ пантљике вреди 10 филира; шта вреди $1 dm$ пантљике? $\frac{1}{2} m$ свилене материје

вреди $10 K$, шта вреди $1 dm$ те материје? Мара добије за одело луткама $1 m$ материје. За једну јој хаљиницу треба $2 dm$ материје. Колико хаљиница може начинити? (Сличне задатке!) Од даске, која је дуга $1 m$, одсече се $\frac{1}{6}$, колико је преостало парче? (Развити се мора. Сличне задатке!)

Б. Литар и његова подела.

Учитељ: Разне литре, $\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4} l$ и суд од $1 dl$. Други судови. Песак.

а.) Понављање о метру. Види претходну лекцију под д.

б.) Литар. Радња је иста, као под сличном тачком предходне лекције. За то, што се у литар може сипати — литар је шупаљ. Литар је шупаља мера. Са литром се може мерити вино, млеко, вода... течности, односно брашно, грис, пиринац... зрна. Да се утврди величина литра, мере се са литром разни судови (упоређују).

в.) Децилитар. Ради се исто тако као и под сличном тачком — б, или в. предходне лекције.

г.) Одношај величине између литра и децилитра. Покушаћемо сад, колико ће dl стати у l (најгодније са песком). Бројте! Учитељ изводи покушај. Колико се dl садржи у l ? Колико dl има дакле l ? (Понављање. Хор.) На колико једнаких делова морамо поделити l , да добијемо $1 dl$? (Подели! $10 dl$ се истресу у 10 чаша, или на 10 комада хартије.). $1 dl$ је дакле — који део од l ? (Понављање. Хор.) — Овде имам једну другу шупаљу меру ($\frac{1}{2} l$); да видимо колико таквих мера иде у $1 l$. (Извођење покушаја.) Пошто такве мере требамо две за $1 l$, који је део дакле ова мера од $1 l$? (2. део — половина.) Упамтите: половина од $1 l$ зове се $\frac{1}{2} l$. (Понављање. Хор!) Колико $\frac{1}{2} l$ има $1 l$? Колико dl има $1 l$? Колико dl има $\frac{1}{2} l$? Тако је! Да видимо је ли баш тако! (ево...) Тако се исто изводи и $\frac{1}{4} l$, само се установи одношај између $1 l$, $\frac{1}{2} l$ и $\frac{1}{4} l$; не пак између dl и $\frac{1}{4} l$.

д.) Понављање и вежбање са укупним градивом. Научи се ово: 1 ($\frac{1}{2} l$, $\frac{1}{4} l$, dl) је шупаља мера. Шта можемо њима мерити. 1 има $10 dl$; $\frac{1}{2} l$ има $5 dl$, l има 2 половине литра; по литра имају 2 четвртине литра; 1 има 4 четвртине литра. $1 dl$ је 10 . део од $1 l$. И сад се задају задаци слични претходној лекцији.

(Свршиће се.)

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

Преглед књига.

Antun Cuvaj, Građa za povijest školstva kraljevinâ Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas. **Knjiga Druga**: Od god. 1835. do 1869. Sa 102 slike. Zagreb, 1908. Trošak i naklada kr. hrv.-slav.-dalm. zem. vlade, odjela za bogoštovlje i nastavu. Tisak kr. zemaljske tiskare. XXXII + 1155 strana велике осмине. Цена ? —

Отприлике пре месец дана висока земаљска влада, одео за богоштовље и наставу, послала ми је горе исписано дело, на чему и овом приликом изјављујем своју захвалност. Писац дела је познати хрватски педагошки писац, некадањи нар. учитељ, а сада краљевски саветник, земаљски школски надзорник, прави члан хрв. пед. књижевнога збора и т. д. Та лична карактеристика човека, који је „наше горе лист“, нема сумње, да ће пријатан утисак учинити на све нас који смо из сталежа народних учитеља. И то је један пример, како народно учитељство из своје средине даје велике умне раднике, да не говоримо о оним многим песницима, књижевницима и уметницима, који су радили под кровом основне народне школе. Госп. Цувај сада је у најбољој мужевној снази. Његова озбиљност, објективност у истраживању истине и непоколебиво, али и интелегентно родољубље обећава пуно хрватској педагошкој књизи, а томе и нашој српској, да не речем јужнословенској. Још пре десетак година, мислим, да се г. Цувај налази као земаљски школ. надзорник, и узрок, што је престао са публикавањем својих методичких радња из наставе рачунства, нема сумње, да је тај, што се нашао тик двери, иза којих је лежала необрађена грађа повести школства краљевина Хрватске и Славоније.

Први пут видео сам г. Цуваја у Осеку у месецу јуну 1908. Тада сам ја полагао испит зрелости у кр. учитељској школи, а он је био изасланик владин. Његова личност имала је нешто привлачно за све нас, учитељске кандидате. Из очију могао си му прочитати његову енергију, непристрасност и љубав према учитељству. Од тада је прошло управо десет година, кад сам га други пут видео. То је било у Загребу прошлог лета, кад сам у хрв. пед. књижевном збору и на заседањима хрв. учит. скупштине, одржао неколико предавања из експерименталне психологије и педагогије. Један дан

пре него што ћу се с њиме састати, г. Јосип Медвјед и г. Јосип Кирић показаше ми хрв. пед. музеј. Међуосталим око ми падне на I. књигу Грађе за повест школства од г. Ан. Цуваја, и прегледавши је онако с ногу, ја нисам могао а да браћи Хрватима не искажем огромни значај таког дела. И пре него што ћу поћи из Загреба мој пријатељ и одлични школски друг, проф. Жига Чајковац сугерира ми да посетимо г. Цуваја. Но, те вечери нас двоје дођосмо у један хотел, где у башти затекнемо г. Цуваја, и ја одмах одем да му се јавим и да му захвалим на делу, које је он онако дивно спремио за нашу народну педагошку књижевност.

Кад сам стигао у Мостар г. Медвјед, управитељ хрв. пед. музеја, посла ми музејски екземплар те I. књиге Цувајевог дела, молећи ме да га прочитам и да изречем свој суд, и — пошто је то дело већ распродано — да га опет повратим. Но, ја сам после тога морао да се што брже спремам за далеки пут, у Њујорк, и једва сам прочитао десетину те прве свеске (која је исто тако опсежна као и ова друга). И тако ја пошаљем натраг ту I св. (друга тада није још била отштампана) жалећи, што нисам имао времена да ју прочитам до свршетка. Надам се, да ће зем. влада издати и друго издање те I. св. и да ћу бити у положају надокнадити тај велики губитак. Но, поред свег тога ја сам ипак о том Цувајевом раду добио изванредно велики утисак. Ево зашто!

Васколики рад педагошке науке можемо поделити у две велике групе. У прву групу спада свесно и систематско, да не кажем експериментално испитивање нашег српског или хрватског детета, на темељу инструмената, које нам дају модерне науке: експериментална психологија, биологија, антропологија и социјологија. То је група на коју се мора ослањати свако интелегентно успостављање педагошко-дидактичког система, система, који је једино кадар да унапреди данашњу анархију у методици наше основне народне школе. Та прва група педагошких проблема креће се дакле, око индивидуално психолошке анализе српског или хрватског ђака. То је срце и душа наше будуће народне, хрватске или српске педагогије. Први кораци за то већ су ту. У Београду је основано прво срп. друштво за дечју психологију. У Загребу је основано засебно одељење за психологију ђака у хрв. пед. књижевном збору; од неколико година

у Загребу постоји друштво, које проучава хрватске ђаке, а г. Даворин Трстењак, чувени хрв. педагошки писац и апостол јужнословенске слоге, публиковао је прошле године своју „Слободну Школу“, дело, које проповеда нову еру у нашем школству.

Др. П. Радосављевић.

(Свршиће се.)

БЕЛЕШКЕ.

Седница Школског Савета одржана је ових дана. Рад њен још није званично објављен, но дознајемо да је Школ. Савет укинуо наредбе епарх. школ. одбора бачког, о којима је реч у овом броју под натписом „Школска Самоуправа“. Ово решење је додуше мало спорије, али ипак може бити поучно за епарх. школ. одбор. Свакојако је овде незадовољство учитељско, поводом тона у наредби епарх. школ. одбора, добило задовољштину.

Скупштина учитељског збора новосадског школског среза, одржаће се у Новом Саду, у среду 1. (14.) априла о. г. у 9 сах. пре подне у средишњој школи, са овим дневним редом: 1. Отварање седнице и избор три члана за оверовљење записника. 2. Извештај о новим члановима. 3. Извештај о благајници. 4. Дописи и наредбе епарх. школ. одбора: О заједничкој седници ереских зборована и о дневницама и путним трошковима. 5. Извештај о школским књижицама (евентуални новији податци о појединим књижицама шаљу се заменику председнику или перовођи). 6. Допуна штатута за издавање „Учитељске Књижице“. 7. Предлог одбора да се као П. св. „Учит. Књижице“ изда списе Т. Костића: „Поступак у настави првог читања и писања.“ 8. Расправа Т. Костића „О учитељевој појачкој дужности у цркви“. 9. Практичан поступак у настави мађарског језика за I. разр. од Д. Ружића; за II. разр. од Мл. Ђурошевића; за III. разр. од Миливоја Ђосића. 10. Евентуални предлози. Примедба: Седница управног одбора одржаће се уочи збора у 5 сах. по подне.

Против годишњих испита. Одбор нађварадских општ. школа за реформу испита изрекао је, да ће поднети представку месном општинском школском одбору у коме тражи: да се укину испити крајем школ. године а место њих да се држе свечаности. Да би се остварио већ

давно наглашавани захтев модерних педагога, требало би покренути свеопшту акцију у тој ствари.

Заједница државних учитеља одржаће светле седнице у Будимпешти ванредну скупш. седницу. Најглавније тачке дневног реда биће расправљање о ставарини и ревизији пензијоног закона.

Упр. Одбор Савеза Угарских учитеља издао је овај позив: „Угарско учитељско друштво, позива све учитељске организације без обзира да ли су чланови тог савеза, а тако исто и веће учит. зборове, да јаве до 20. марта, да ли су вољни придружити се свеопштој земаљској акцији у ствари ревизије пензијоног фонда? Ако јесу, то нека јаве, колико им је примерака меморандума потребно, да би им се послало са сходним упутством. (Дебрецин Kozma László председник. М. Г. О. В.)

Осећај честољубља у ђака. Ал. Смит написао је чланак у Educational Review у којем говори против надзора при изради задаћа. То понижује ђака и наводи га на лаж. У јужним државама америчке Уније морају ђаци написати на својим задаћама: „Јамчим својом чашћу да нисам никоме помагао и да ми није нико помагао при изради задаће и да се нисам служио недопуштеним помоћним средствима.“ Баца сами међу собом пазе и осуђују онога, који би се огресио о то.

Народне школе у Француској од 1829. г. По најновијим податцима Société de statistique de Paris знатно је нарастао број школа од 1829. до 1902. г. Год. 1829. било је 30.536 школа; 1837. год. 52.779; 1866. г. 70.671; 1877. г. 71.547; 1902. г. 85.232; затварањем калуђерских школа 1806/7. г. опао је број на 81.653. Број наставних снага порастао је још знатније: 1837. г. било их је 59.735, а 1906/7. г. 151.914. Така је било 1834. г. 3,164.000; год. 1889. 5,623.000; 1900/1. 5.527.000; а 1906/7. 5,585.000. Процент писмених подигао се са 42 у 1827. г. на 96.6% у 1905. г. Издатци на школе подигли се са 29.5 милијуна у 1855. г.; на 58 мил. у 1869. г., и са 116.5 мил. у 1881. г. на 181 мил. у 1906. год.

Молимо оне другове који нису још послали претплату на „Школ. Гласник“ да то учине. Уредним шилањем претплате помоћиће листу, да

уредништво може што јачу пажњу по-
светити садржини листа, не натежу-
ћи с његовом материјалном страном.
Помагањем своје учитељске штампе,
стварамо себи бољу будућност. А зар
има кога међу нами, да то од срца
не жели!

Прилог „Школ. Гласнику.“ Уз овај
број разаслала је наша учитељска штампариа
„Натошевић“ свој циркулар, који топло препоручујемо пажњи учитељских другова. Наша учитељска штампариа снабдевена је у обилатој мери потребним материјалом, да се ретко која штампариа може у томе сравнити с њоме. Слагачке снаге су у њој све од најбољих. У овај мах баш штампариа добија знатну количину новог материјала како у разним словима, тако и у модерним украсима. Артије има на стоваришту у великом избору, исто тако разних карата и канцеларијских артија, како за појединца, тако и за општине и разна удружења. Уз то што је најглавније цене су врло умерене. Та природно је, да ће учитељ код своје браће учитеља бити најсвојскије послужен, боље него игде. С тога препоручујемо браћи учитељима, да ову своју установу имају на уму при набављању разних штампарских потреба како својих тако и за оне општине, удружења и установе у којима учитељи имају утицаја. Тако раде и учитељи осталих народности, на зато и напредују знатно.

ЈАН БАШТА

SCHÖNBACH код Егера (Cheb). Чешка.

Најчувенија фирма инструмената за свирку, позната на све стране са своје солидности, препоручује п. г. учитељима и коровођама, виолине за концерте и оркестре, виоле, чела и виолинчело, цитре, гитаре првог реда, пријатног звука и лаког тона, дрвених и плеханих инструмената за дување, особитих гарантованих издржљивих жица за све инструменте, потпуне виолине за вештаке са лепим гудалом, у дрвеној кутији, франко послато (за 9, 10, 12 и 15 фор.)

Ценовници бадава и франко.

Најјефтинији непосредни избор за набавку. Сви музички инструменти оправљају се одмах вештачки и рачунају се најјефтиније.

Старе виолине и чела промењују се за нове. Први непосредни извор за набавку грамофона и најпотпунији плоча.

Врлопоштовани господине!

Повелата виолина како укусном опремом, тако и пријатним звуком у пуној мери ме је задовољила.

Уверен сам, да је дужност сваког свесног Чеха, да потребе гудачке набавља код ваше фирме, јер се у реалности не може ни једна фирма с вама такмачити. Желим вам много напретка у ширењу доброг гласа, и јесам пријатељски одан

Фр. В. Мохалл, учит. управ.

29 / XII. 1906.

Не купујте из друге руке од препродавца, обратите се управо на творницу.

Поштовани господине!

Кад бих могао, топло бих Вам стиесноу десницу за солидну и јефтину оправку знаменитог инструмента. Ништа није изгубио, а добио је звучност, обао тон и лако се влада њиме. Ваша фирма ме је изненадила. Сретан нек Вам је труд. Маленовица, 17. септ. 1904. С поздравом

Јиндрих Птачек, учитељ.

Хиљадама похвалних признања од г. г. учитеља и коровођа сведочи о изврности и ваљаности проданих инструмената.

Учитељско Деоничарско Друштво „НАТОШЕВИЋ“ у Н. Саду.

исплаћује својим члановима

5 1/2 % Дивиденде за 1908.

почевши од 1. априла о. г.

У Новом Саду, 8. марта 1909.

Управа.

„Школски Гласник“ излази у Новом Саду 15. и 30. дана сваког месеца осим јула и августа. Стаје на четврт године 2 К или 2 50 динара. Огласи се рачунају по 6, 5 и 4 К од четвртине стране, и то ако је оглас изишао у листу 1 пут или 1—5 пута или 6 и више пута. Рукописи и претплата шилу се на: **Уредништво „Школског Гласника“ Нови Сад (Ujvidek).**

Издаје: Бока Михајловић, учитељ.

Одговорни уредник: Гавра Поповић, умир. учитељ.

Штампариа Учитељског деоничарског друштва „Натошевић“ у Новом Саду.